

Nr 120.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anskaffande av ett sjuktransportflygplan; given Stockholms slott den 24 februari 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för socialdepartementet.

Under femte huvudtiteln finnes sedan åtskilliga år upptaget ett anslag till sjuktransporter med flygplan. Från anslaget bestridas kostnader för underhåll och drift av flygplan för civila sjuktransporter från Frösön, Boden och Hägernäs. Flygningarna från Frösön hava under de senaste åren ombesörjts av ett vid Jämtlands flygflottilj stationerat flygplan, vilket flygplan år 1933 inköptes för 89,750 kronor, varav staten erlade 64,995 kronor 50 öre, föreningen svenska röda korset 23,000 kronor och svenska luftfartsförbundet

1,754 kronor 50 öre. Motor jämte viss annan utrustning överflyttades därvid till det nya planet från ett äldre flygplan.

Anslaget till sjuktransporter med flygplan, som numera är av förslagsanslags natur, är för budgetåret 1938/39 upptaget till 190,000 kronor och har i 1939 års statsverksproposition för budgetåret 1939/40 upptagits till 160,000 kronor.

Den 16 oktober 1938 förolyckades det å Frösön stationerade civila sjuktransportflygplanet. Några dagar därefter anmodade min företrädare i ämbetet flygförvaltningen att snarast möjligt inkomma med förslag rörande ersättande av nämnda flygplan med ett nytt och i alla hänseenden modernt plan.

Med anledning härav inkom *flygförvaltningen* den 30 december 1938 med en skrivelse i ämnet, däri flygförvaltningen anförde i huvudsak följande.

Det under hösten 1938 förolyckade sjuktransportflygplanet å Frösön syntes snarast böra ersättas med ett nytt.

Med hänsyn till de topografiska och klimatologiska förhållandena inom det område, där ifrågavarande flygplan vore avsett att användas, måste stora anspråk ställas på detsamma med avseende å dess egenskaper, utrustning och bemanning. Bland annat måste flygplanet, icke minst ur säkerhetssynpunkt, vara utrustat med två motorer.

Flygförvaltningen hade verkställt undersökning beträffande lämplig flygplanstyp för sjuktransporter inom det avsedda verksamhetsområdet. Av denna undersökning hade framgått, ett lämpligt flygplan kunde erhållas i Amerikas Förenta Stater. Kostnaderna för anskaffning av ett dylikt flygplan med fullständig utrustning och reservdelar belöpte sig till omkring 560,000 kronor. I detta belopp vore jämväl inräknade kontroll-, frakt- och tullkostnader. Leveranstiden beräknades till 6 å 7 månader.

Under återopande av det anförda hemställde flygförvaltningen, att för anskaffande av ett sjuktransportflygplan måtte å tilläggsstat för budgetåret 1938/39 anvisas ett reservationsanslag av 560,000 kronor.

Flygförvaltningen ansåg sig emellertid böra verkställa ytterligare utredning i ärendet. I skrivelse den 23 februari 1939 har flygförvaltningen inkommit med sådan utredning. Däri har flygförvaltningen till en början uttalat sig rörande de särskilda omständigheter, under vilka ifrågavarande flygningar måste företagas, ävensom rörande de krav, vilka i följd därav måste ställas på det planerade nya planet. Härom har flygförvaltningen yttrat sig sålunda.

Verksamhetsområdet för sjukflygtransporterna från Frösön vore till stor del beläget mellan Inlandsbanan och norska gränsen. Detta område karakteriserades av vidsträckta fjällpartier, gles bebyggelse samt sparsamma väg- och telefonförbindelser. Inom fjällregionerna vore väderleken hastigt växlande med snabbt uppkommande snö- och regnstormar samt dimområden.

Inom stora delar av området kunde icke erhållas några flygvädersrapporter. Området hade en utsträckning motsvarande en radie av omkring 250 kilometer. Då vid här avsedda flygningar vederbörande flygplan ofta icke kunde direkt återvända till utgångspunkten utan först måste uppsöka plats, där den sjuke kunde bli föremål för behandling, måste flygningarna många gånger utsträckas över en sträcka, som väsentligt överstege 500 kilometer. Bränsledepåer vore anordnade å olika platser, där bränsle i nödfall kunde påfyllas, men förhållandena medgäve icke alltid, att dessa depåer utnyttjades.

För att ambulansflygning skulle kunna företagas under angivna väderleks- och terrängförhållanden, vore det nödvändigt, att flygplanet kunde upprätthålla ständig radioförbindelse med en eller flera radiostationer på marken. Det vore därför erforderligt, att flygplanet vore utrustat med radiostation och pejlanordning samt att i planets besättning inginge en flygspanare och en flygsignalist.

Flygplanet borde vidare kunna rymma en flygförare, en, eller undantagsvis två patienter, samt en läkare eller sjuksköterska. Sammanlagt borde flygplanet alltså kunna medtaga fem eller eventuellt sex personer.

Flygplanet borde vidare äga god stigförmåga, särskilt med hänsyn till de höga hinder, som ofta förekomme runt sjöarna i Norrland. Vidare borde flygplanet med sin största beräknade last kunna med säkerhet lyfta som sjöflygplan i bleke och som landflygplan på skidor i strävföre, allt på en rimlig startsträcka.

Därjämte borde flygplanet hava hjul-, skid- och flottörlandningsställ, fullständig instrumentflygutrustning, anordningar mot isbildning å vingar, roder och propeller, för vinterförhållanden lämplig motorinstallation, uppvärmning för sjukhytt och förarhytt, skid- och pulkaströmning för besättning och passagerare och proviantmöjligheter för tre dagar och sex personer.

För minskande av riskerna borde flygplanet vara tvåmotorigt. Flygplan och motorer borde vara särskilt anordnade för vinterförhållanden. Längsta flygsträcka borde om möjligt icke understiga 1,000 kilometer.

Vid anflygning måste flygplanet i osiktbart väder ofta flyga i dalgångar med kännning av marken för att finna platsen i fråga. Därför fordrades av flygplanet god manöverförmåga och gott synfält för föraren.

Med hänsyn till behovet av att kunna landa på isen, borde flygvikten ej överstiga 3.5 ton med skidor.

Flygförvaltningen anför vidare, att ämbetsverket vid företagen utredning angående lämplig flygplanstyp kommit till den slutsatsen, att den i skrivelsen den 30 december 1938 avsedda amerikanska flygplanstypen, Beechcraft M/18 D vore den bästa och den enda av de för ifrågavarande uppgift tänkbara typerna, som fyllde de krav, som i förevarande fall borde uppställas.

Flygförvaltningen meddelar ock, att ämbetsverket fortsatt förhandlingarna med den amerikanska firma, hos vilken flygplanet borde beställas. Dessa förhandlingar, vilka berört flygplanets utrustning i olika avseenden, ävensom närmare uppgifter om dess prestanda m. m. hade förts dels per korrespondens, dels genom muntlig överläggning hos firman i U. S. A., varvid flygförvaltningen representerats av en i ämbetsverket tjänstgörande officer.

Rörande kostnaderna för anskaffande av det avsedda flygplanet anför flygförvaltningen, att dessa — på sätt ämbetsverket tidigare meddelat — kunde beräknas till 560,000 kronor. I detta belopp inginge fullständig utrustning av flygplanet med hjul-, flottör- och skidlandningsställ samt reservdelar, stationsutrustning och reparationsverktyg, ävensom kostnader för kontroll, besiktning, hemtransport samt tullavgifter, därvid sistnämnda avgifter kunde uppskattas till 55,000 kronor.

Flygplanet kunde beräknas vara färdigställt å tillverkningsplatsen inom fyra månader efter beställningen.

Slutligen meddelar flygförvaltningen, att en inom ämbetsverket verkställd utredning givit vid handen, att ett anskaffande av det ifrågasatta nya flygplanet icke under nästa budgetår behövde medföra ökning i de sammanlagda

kostnaderna för underhåll och drift av sjukflygplanen samt att därför någon omräkning av det för sagda budgetår under femte huvudtiteln äskade anslaget till sjuktransporter med flygplan icke vore påkallad.

Departements-
chefen.

Den flygambulansverksamhet, som med statsmakternas bistånd nu under en följd av år bedrivits i olika delar av landet, har varit av den allra största betydelse, enär genom densamma skapats möjlighet till snabb och effektiv sjukvård åt en befolkning, som i detta hänseende tidigare varit mycket vanlottad. Av särskild vikt har denna verksamhet varit i mellersta och norra Norrland, där förut de stora avstånden gjort det synnerligen svårt för de sjuka att i tid erhålla erforderlig läkarhjälp. Det synes mig därför uppenbart, att då nu — till följd av olyckliga omständigheter — det å Frösön stationerade, staten tillhöriga civila sjukvårdsplanet gått till spillo, detsamma bör på statens bekostnad ersättas med ett nytt.

Med hänsyn till den dyrköpta erfarenhet, som vunnits, är det givetvis angeläget att tillse, att det nya flygplanet utrustas och bemannas så att de riskmoment, som alltid måste vara förknippade med en verksamhet av ifrågasvarande slag, i görligaste mån nedbringas. Då den av flygförvaltningen förordade flygplanstypen torde vara den typ, som bäst uppfyller de krav på säkerhet och modern utrustning, vilka i förevarande fall böra uppställas, anser jag mig böra tillstyrka ett anskaffande av ett plan tillhörande denna typ. På grundval av de av flygförvaltningen lämnade uppgifterna torde man kunna räkna med att kostnaderna ej skola överstiga 560,000 kronor, varav ett belopp av 55,000 kronor är att hänföra till tullavgifter.

Kostnaderna torde böra bestridas från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

I likhet med flygförvaltningen ifrågasätter jag icke någon förändring med avseende å det för budgetåret 1939/40 äskade förslagsanslaget till sjuktransporter med flygplan. Däremot läser ett bifall till förslaget medföra ett i vissa hänseenden ökat personalbehov. I den mån detta kan och bör tillgodoses genom inkallande av reservpersonal, lära härför erforderliga medel få utgå av det å fjärde huvudtiteln uppförda anslaget till flygvapnets reservpersonal, vilket anslag emellertid icke på den grund torde behöva uppräknas. I övrigt torde personalbehovet kunna tillgodoses enligt samma grunder som hittills.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att ett belopp av högst 560,000 kronor må av förslagsanslaget till oförutsedda utgifter tagas i anspråk för anskaffande av ett sjuktransportflygplan.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Nils-Sture Lindqvist.